

таких пріоритетних проблем, як: належне фінансування, підвищення якості підготовки кадрів, забезпечення сучасними технічними засобами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України: Закон України від 28 червн. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 17.04.2023)
2. Про Національну поліцію: Закон України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 17.04.2023).
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення. чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 24 травня 2021 р. (ОФЦ. ТЕКСТ. джерело документа: zakon.rada.gov.ua). К.: ПАЛИВОДА А. В., 2021. 420 с.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення 18.04.2023)

УДК 343.98

Чигрина Г. Л.

*к.ю.н., доцент, професор кафедри
кримінальних розслідувань,
Державний податковий університет*

ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ОКРЕМИХ ПОЛОЖЕНЬ СТАНДАРТУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 262 «ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ»

Підготовка кадрів за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність» завжди потребувала особливої уваги, а в умовах воєнного стану в Україні набула ще більшої актуальності.

Стандарт вищої освіти галузі знань 26 «Цивільна безпека», за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність», для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, очної та заочної форми навчання (далі – Стандарт) [1] введений в дію з 2020/2021 навчального року.

Відповідно до Пояснювальної записки, Стандарт є нормативним документом, в якому визначається сукупність вимог до змісту та результатів *освітньої діяльності закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання* для забезпечення здобуття ступеня вищої освіти бакалавра зі спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» галузі знань 26 «Цивільна безпека» [1].

У підрозділі «Опис предметної області» зазначені *цілі вивчення*: підготовка висококваліфікованих фахівців з правоохоронної діяльності, здатних розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми

правоохоронної діяльності, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Як показує практичний досвід, досягнення поставлених цілей та набуття перелічених у Стандарті [1] компетентностей можливе не тільки студентами *«закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання»*.

Пропонуємо окремі форми організації навчального процесу, які довели свою результативність у процесі підготовки майбутніх правоохоронців Державним податковим університетом.

Так, анонімне тестування здобувачів вищої освіти, активність під час практичних та семінарських занять, а також підсумковий контроль, показали, що у процесі набуття перелічених у Стандарті [1] компетентностей позитивно зарекомендували себе такі форми дистанційної та аудиторної роботи:

- опрацювання рішень (вироків, ухвал) суду, які наразі є доступним через Єдиний державний реєстр судових рішень [2]. Особливо корисними для обговоренні в аудиторії є виправдувальні вирoki (ухвали про відмову у задоволенні клопотань правоохоронних органів), зокрема, дистанційно, з виводом на екран змісту процесуального документу. Майбутні правоохоронці одразу мають можливість проаналізувати недоліки у командній роботі правоохоронних та контролюючих органів (представника контролюючого органу, аналітика, слідчого, детектива, працівника оперативного підрозділу та інших); набувають здатності застосовувати набуті теоретичні знання у практичних ситуаціях; використовувати інформаційні та комунікаційні технології; працювати в команді; критично та системно аналізувати правові явища; формулювати аргументовані висновки;

- написання есе-рефлексії за результатами аудиторного обговорення проблемних питань діяльності правоохоронних органів. Есе-рефлексія формує здатність до використання юридичної термінології, вміння обґрунтовано, при цьому – стисло, лаконічно, логічно викладати власні думки. Вимоги до есе: 10-15 речень, самостійні думки, власна пропозиція щодо вирішення проблеми.

Крім особливостей організації навчального процесу майбутніх правоохоронців, у вишах, які не мають специфічних умов навчання, виникають труднощі з проходженням практики здобувачами вищої освіти. Пропонуємо наступні шляхи їх вирішення.

Враховуючи, що досягнення перелічених у Стандарті [1] цілей не можливе без належної системної взаємодії вишу, який не має статусу *«навчального закладу зі специфічними умовами навчання»*, з державними правоохоронними органами (як базами практики), така взаємодія може забезпечуватися шляхом:

- укладення двосторонніх договорів: правоохоронний орган (на рівні міністерства (департаменту)) з однієї сторони і навчальний заклад – з іншої;

- спільного обговорення (фахівці-практики – представники від бази практики та представники кафедри – від навчального закладу) змісту та окремих структурних елементів Програми практики (зокрема Звітів здобувачів вищої освіти за результатами проходження практики, додатків до Звітів тощо). Проект Програми практики доцільно готувати викладачеві, відповідальному за цей напрямок роботи від кафедри, і перш ніж подавати на

вивчення фахівцям-практикам - представникам від бази практики, обговорювати цей проект на засіданні кафедри;

- участі фахівців-практиків – представників практичних підрозділів (від баз практики) у засіданні кафедри, присвяченому підведенню підсумків за результатами захисту поданих звітів про проходження практики;

- визначення та усунення недоліків в організації практики, врахування побажань здобувачів вищої освіти, які проходили практику та представників практичних підрозділів (від баз практики) щодо покращення змісту Програми практики, Звіту про проходження практики, Додатків до Звіту тощо.

Як показує досвід, позитивних результатів вдається досягти за таких умов:

- на кафедрі визначений викладач, який опікується питаннями організації та проходження практики здобувачами вищої освіти;

- кращий результат досягається, якщо викладач, що відповідає за організацію практики, сам має досвід практичної роботи у правоохоронних органах. Такий викладач більш професійно може скласти Програму практики; наближено до потреб практики і можливостей студента, що проходить практику, визначити зміст Звіту та Додатків до нього, які подаються на кафедру за результатами проходження практики;

- викладачі, які мають у навантаженні години практики, у період проходження практики здобувачами вищої освіти, самі повинні спілкуватися з працівниками (керівництвом) практичних підрозділів-баз практики. Це спілкування дозволяє виявляти проблеми, які існують у практичних підрозділах, пропонувати їх теоретичне розв'язання; виявляти факти використання студентів-практикантів не за призначенням, зокрема факти систематичного доручення студентам рутинної роботи, що не сприяє заінтересованості практиканта у оволодінні специфікою майбутньої професії.

Постійне спілкування науково-педагогічного складу кафедри з фахівцями-практиками дає позитивний результат. Зокрема, залучення їх до навчального процесу, участь у засіданнях наукових гуртків кафедри.

Крім зазначеного, суттєвою перешкодою у підготовці майбутніх правоохоронців може бути неналежне кадрове забезпечення навчального процесу. Як показує власний понад 20-річний досвід викладацької діяльності, зокрема щодо підготовки майбутніх фахівців у сфері правоохоронної діяльності на Факультеті підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції (наразі – Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи Державного податкового університету) та 15-річний досвід практичної роботи в різних рівнях слідчих підрозділах Міністерства внутрішніх справ та податкової міліції, для досягнення поставлених Стандартом [1] цілей, крім переліченого вище, необхідно:

- бажання та заінтересованість студента в отриманні знань, з одного боку та;

- професійна майстерність та заінтересованість викладача у передачі знань та професійного досвіду (за наявності), з іншого боку. Але, як показує досвід, не кожен професіонал-практик здатен працювати в аудиторії і передавати набуті знання та навички здобувачам вищої освіти. Студенти це

відчувають і втрачають інтерес до майбутньої професії. Звичайно, краще, коли у викладача є практичний досвід роботи у сфері правоохоронної діяльності, однак відсутність викладацького досвіду позначається на якості викладання. За бажання, цю перешкоду успішно можна подолати шляхом відвідування занять, які проводять досвідчені викладачі, що користуються авторитетом у студентів і колег по кафедрі (вишу). Ця рекомендація також буде корисною і викладачам, які розпочинають свій педагогічний шлях одразу по закінченню вишу і не мають досвіду практичної роботи взагалі.

Враховуючи військовий стан в Україні, реалізація перелічених пропозицій і досягнення поставлених цілей ускладнені, але при належній організації навчального процесу та процесу проходження практики – цілком досяжні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 30.04.2020 № 578. URL: <https://cutt.ly/i5beJUM> (дата звернення 20.04.2023).
2. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua> (дата звернення 20.04.2023).

УДК 343.35

Шармар О. М.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОТЕРПІЛОГО ВІД ЗГВАЛТУВАННЯ

Чинний Кримінальний кодекс (далі – КК) на відміну від Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) не містить визначення потерпілого від кримінального правопорушення. Проблема потерпілого від кримінального правопорушення у кримінальному праві має комплексний і міжгалузевий характер та розроблена ще недостатньо.

Дослідженням окремих аспектів визначення поняття потерпілого в кримінальному праві займалися такі науковці: Ю. В. Александров, О. О. Дудоров, А. А. Вознюк, Ю. М. Грошевий, А. Я. Дубінський, В. С. Ковальський Є. В. Лащук., М. В. Сенаторов, М. І. Хавронюк, М. Є. Шумило та ін.

Метою статті є аналіз проблемних питань, що виникають при встановленні потерпілого від згвалтування, передбаченого ст. 152 КК України.

Перш ніж перейти до розгляду питання потерпілого від згвалтування зупинимося на наукових позиціях цього поняття. Наприклад, Ю. В. Александров і В. А. Клименко, керуючись нормами кримінально-